Kayıp ve kaçağı düşük olan bölgeler satılmak isteniyor

Dağıtımda özelleştirme yalanı

Başkent, Sakarya, Aras, Meram ve Menderes bölgelerinin özel sektöre devredilmesiyle, elektrik tüketimleri ile kayıp ve kaçak miktarları açısından bakıldığında kamunun zarara geçeceği görülmektedir. Yani kamu eliyle dağıtılan elektrik miktarı 114.7 milyar kilovatsaate düşerken, TEDAŞ'ın Türkiye genelinde 2007 yılında yüzde 14.82 olan kayıp ve kaçak oranı yüzde 16.54'e yükselecektir.

Banu SALMAN - Kahraman YAPICI

EMO Basın - Özelleştirme yoluyla özel şirketlere devredilmek istenen Başkent, Sakarya, Aras, Meram ve Menderes'ten oluşan 5 elektrik dağıtım bölgesi, TEDAŞ'ın elektrik satışının yaklaşık 4'te 1'i ile yüzde 23'lük bölümünü oluşturuyor. Bu bölgelerin, TEDAŞ'ın kayıp ve kaçak tutarı içindeki payı ise yüzde 14 düzeyinde kalıyor. Üstelik Aras gibi kayıp ve kaçak oranı yüksek olmakla birlikte elektrik ithalatı açısından konum itibarıyla avantajlı görünen bölge dışarıda bırakılırsa aradaki makasın daha da açıldığı ortaya çıkıyor. Bu veriler, dağıtım özelleştirmelerinin temel gerekçesi olarak kayıp ve kaçak oranlarının aşağıya çekileceği savını yalanlıyor.

TEDAŞ kapsamında 2007 yılında gerçekleşen elektrik tüketimi 148 milyar kilovatsaat olmuş, bunun da 21.9 milyar kilovatsaatini kayıp ve kaçak miktarını oluşturmuştur. Aynı yıl içinde özelleştirilmek istenen 5 bölgenin kamu şirketleriyle ilişkili olan tüketim miktarları 33.3 milyar kilovatsaattir. Bunun da 2 milyar 967 milyon kilovatsaatlik bölümünü kayıp ve kaçak miktarı oluşturmaktadır. Söz konusu 5 bölgenin özel sektöre devredilmesiyle, elektrik tüketimleri ile kayıp ve kaçak miktarları açısından bakıldığında kamunun zarara geçeceği görülmektedir. Yani kamu eliyle dağıtılan elektrik miktarı 114.7 milyar kilovatsaate düşerken, TEDAŞ'ın Türkiye genelinde 2007 yılında yüzde 14.82 olan kayıp ve kaçak oranı yüzde 16.54'e yükselecektir.

Sakarya Elektrik Dağıtım A.Ş (SEDAŞ): Sakarya, Bolu, Düzce ve Kocaeli dağıtım ağları üzerinden elektrik hizmeti sunan SEDAŞ, 2007 yılında yüzde 6.2'ye düşen kayıp ve kaçak oranıyla Türkiye'de en düşük kayıp ve kaçak oranına sahip bölge olmuştur. Üstelik SEDAŞ, özelleştirilmesine yönelik ihale sürecinin yürütüldüğü 2006 ve 2007 yıllarında kayıp ve kaçak oranını çok önemli miktarda azaltmıştır. SEDAŞ'ın 2005 yılında yüzde 12.3 olan kayıp ve kaçak oranı 2006 yılında yüzde 10.1'e, 2007 yılında ise 6.2'ye indirilmiştir. Dolayısıyla dağıtım özelleştirmeleri için temel gerekçe olarak sunulan kayıp ve kaçak oranlarının düşürüleceği iddiası bizzat bu süreçte ortadan kalkmıştır. SEDAŞ aynı dönem içinde sattığı enerji miktarını ise yüzde 91 artırmıştır. Yani 2005 yılında 4.1 milyar kilovatsaat olan SEDAŞ'ın sattığı enerji miktarı 2006 yılında 5 milyar kilovatsaate, 2007 yılında ise daha da katmerlenerek 7.9 milyar kilovatsaate çıkmıştır. Üstelik bu satış miktarındaki artış abone sayısında ciddi bir artış gerçekleşmeksizin sağlanabilmiştir. Söz konusu bölge elektrik enerjisi tüketiminin yoğun olduğu, sanayileşmiş illeri kapsamaktadır. Dolayısıyla elektrik tüketiminin yüksek, büyük miktarlı tahsilatların tek kalemler halinde kolayca yapılabildiği, işletmecilik açısından kolay ve daha az maliyetli bir bölge devredilmek istenmektedir.

Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş: Ankara, Kırıkkale, Zonguldak, Bartın, Karabük, Çankırı ve Kastamonu dağıtım ağları üzerinden elektrik hizmeti sunan kamu şirketi kayıp ve kaçak oranı açısından oldukça iyi durumda sayılabilecek bir bölgeyi oluşturmaktadır. Özellikle elektrik satışının büyüklüğü dikkate alındığında kayıp

ÖZELLEŞTİRİLMEK İSTENEN 5 BÖLGENİN KONUMU (2007)

Dağıtım Bölgeleri	Kapsadığı İller	Tüketilen Enerji (kwh)	Kayıp ve Kaçak Miktarı (kwh)	Kayıp ve Kaçak Oranı (%)
Sakarya	Sakarya, Bolu, Düzce, Kocaeli	8.411.450.490	521.509.930	6,2
Başkent	Ankara, Kırıkkale, Zonguldak, Bartın, Karabük, Çankırı, Kastamonu	10.912.837.480	947.234.293	8,68
Aras	Ağrı, Erzincan, Erzurum, Kars, Bayburt, Ardahan, Iğdır	2.115.959.404	621.034.085	29,35
Meram	Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Konya, Karaman	5.888.540.966	462.250.466	7,85
Menderes	Aydın, Denizli, Muğla	5.984.147.409	415.898.245	6,95
5 Bölge Toplamı		33.312.935.750	2.967.927.020	_
TEDAŞ Toplamı		148.023.237.246	21.937.043.760	14,82
5 Bölgenin TEDAŞ İçindeki Payı (%)		22,51	13,53	_
5 Bölge Satılınca TEDAŞ'ın Durumu-kilovatsaat		114.710.301.496	18.969.116.740	16,54

5 BÖLGENİN YILLAR İTİBARIYLA ENERJİ SATIŞ TABLOSU-kilovatsaat

Dağıtım Bölgeleri	2005	2006	2007	2 Yıllık Artış	2 Yıllık Artış (%)
Sakarya	4.133.970.000	4.995.212.000	7.889.940.560	3.755.970.560	91
Başkent	8.040.940.000	8.836.777.000	9.965.603.187	1.924.663.187	24
Aras	1.326.434.000	1.408.703.000	1.494.925.319	168.491.319	13
Meram	4.320.123.000	4.830.047.000	5.426.290.500	1.106.167.500	26
Menderes	4.050.287.000	4.695.084.000	5.568.249.164	1.517.962.164	37
Türkiye Toplamı	93.195.788.000	107.317.781.000	126.086.193.486	32.890.405.486	35

5 BÖLGENİN YILLAR İTİBARİYLE ABONE SAYISI GELİŞİMİ

Dağıtım Bölgeleri	2005	2006	2007	2 Yıllık Artış	Artış Yüzdesi
Sakarya	1.260.378	1.318.521	1.275.360	14.982	1,19
Başkent	2.750.416	2.847.668	2.951.380	200.964	7,31
Aras	673.542	691.346	704.443	30.901	4,59
Meram	1.408.987	1.449.915	1.482.569	73.582	5,22
Menderes	1.346.153	1.384.814	1.443.582	97.429	7,24
Türkiye Toplamı	27.972.603	28.892.253	29.479.211	1.506.608	5,39

KAYIP VE KAÇAK ORANLARI GELİŞİM TABLOSU

Dağıtım Bölgeleri	2005	2006	2007
Sakarya	%12,30	%10,10	%6,20
Başkent	%11,10	%9,60	%8,68
Aras	%31,70	%29,40	%29,35
Meram	%7,10	%7,80	%7,85
Menderes	%9,10	%7,10%	%6,95
Türkiye Ortalaması	%17,80	%15,10	%14,82

ve kaçak oranının düşük olması ticari açıdan önemli bir avantaj olmaktadır. Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş 2005 yılında yüzde 11.1 olan kayıp ve kaçak oranını 2006 yılında yüzde 9.6'ya, 2007 yılında da yüzde 8.7'ye düşürmüştür. Görüldüğü gibi özelleştirilmeden de kayıp ve kaçak oranları düşmektedir. Bölgeye sunulan enerji miktarı 2005 yılında 8 milyar kilovatsaat düzeyindeyken, 2006 yılında 8.8 milyar kilovatsaate, 2007 yılında da 10 milyar kilovatsaate yükselmiştir. Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş artan abone sayısıyla da dikkat çekmektedir; 2005 yılında 2 milyon 750 bin 416 olan abone sayısı, 2007 yılında 2 milyon 951 bin 380'e çıkmıştır. Böylece 2 yıllık süreçte abone sayısını yüzde 7.31, sattığı enerji miktarını da yüzde 24 artırmıştır.

Meram Elektrik Dağıtım A.Ş: Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Konya ve Karaman'ı kapsayan dağıtım bölgesi de kayıp ve kaçak oranının düşüklüğüyle dikkat çekiyor. Bu bölgenin 2005 yılında yüzde 7.1 olan kayıp ve kaçak oranı 2006 yılında yüzde 7.8, 2007 yılında da yüzde 7.85 olmuştur. Bölgenin abone sayısı 2005 yılında 1 milyon 408 bin 987 iken, 2007 yılında 1 milyon 482 bin 569'a çıkarak yüzde 5.22 yükselmiştir. Satılan enerji miktarındaki artış ise aynı dönemde yüzde 26'ya ulaşmıştır. Meram Elektrik Dağıtım A.Ş, 2005 yılında 4.3 milyar kilovatsaat olan sattığı enerji miktarını, 2006 yılında 4.8 milyar kilovatsaate, 2007 yılında ise 5.4 milyar kilovatsaate yükseltmiştir. Görüldüğü gibi Meram elektrik dağıtım bölgesi de hem kayıp ve kaçak oranı hem de satılan enerji miktarı açısından önemli bir merkezi oluşturmaktadır.

Aras Elektrik Dağıtım A.Ş: Ağrı, Erzincan, Erzurum, Kars, Bayburt, Ardahan ve Iğdır'ı kapsayan Aras elektrik dağıtım bölgesinde kayıp ve kaçak oranı 2007 yılı itibariyle yüzde 29.35 ile yüksek düzeydedir. Ancak 2005 yılında kayıp ve kaçak oranının yüzde 31.7 olduğu dikkate alındığında küçük de olsa iyileşme sağlanabildiği görülmektedir. Bölgedeki abone sayısı 2005 yılında 673 bin 542 iken, 2006 yılında 691 bin 346'ya, 2007 yılında da 704 bin 443'e çıkmıştır. Böylece abone sayısında 2 yıllık süreçte yüzde 4.59 artış olmuştur. Aynı dönem içinde satılan enerji miktarı ise 2005 yılındaki 1.3 milyar kilovatsaat düzeyinden 2007 yılında 1.5 milyar kilovatsaate çıkarak yüzde 13 yükseliş göstermiştir. Aras elektrik dağıtım bölgesi, kayıp ve kaçak oranı açısından Türkiye'nin en kötü durumundaki 3. bölgesini oluşturmaktadır. Ancak bölgenin özelleştirme kapsamına alınması ise elektrik ithalatıyla bağlantılı görülmektedir. Bölge, Türkiye'nin içinde bulunduğu enerji açığı nedeniyle yurtdışından ithalat yapılması planlanan Gürcistan, İran gibi ülkelere sınır komşusu konumunda bulunmaktadır. TBMM'de görüşülmekte olan tasarıyla TETAŞ'ın ithalat yetkisi sınırlandırılırken elektrik ithalatının belli şirketler için özel sektöre bırakılması planlanmaktadır.

Menderes Elektrik Dağıtım A.Ş: Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan dağıtım bölgesi için 1991 yılından beri özelleştirme kavgası verilmektedir. Gelinen noktada ihalesiz olarak bir şirkete devredilmeye çalışılmaktadır. Bölge 2007 yılında yüzde 6.95 olan kayıp ve kaçak oranıyla Türkiye'nin en düşük kayıp ve kaçak oranına sahip bölgelerinden biri konumunda bulunmaktadır. Bölgenin kayıp ve kaçak oranı 2005 yılında yüzde 9.1 iken, 2006 yılında yüzde 7.1'e, 2007 yılında da yüzde 6.95'e düşürülmüştür. Bölgenin 2005 yılında 1 milyon 346 bin 153 olan abone sayısı 2007 yılında 1 milyon 443 bin 582'ye yükselerek yüzde 7.24 gibi önemli bir artış göstermiştir. Aynı dönemde abone sayısı artışına da paralel olarak satılan elektrik enerjisi miktarı da 4 milyar kilovatsaatten 5.6 milyar kilovatsaate çıkarak yüzde 37 yükselmiştir. ■

TOPLUMSAL BAKIŞ

Kemal ULUSALER
EMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi

Haziranda Yaşamak Zor

Ey kendini kimya sanan o geçersiz kimya
Sen otur yerinde, sakın kıpırdama
Bir toplumcu İsa gibi uğra arada bir
Kıyıda dur, ortada bulunmak için sırasında
Mayıs kendi sularında iner Anadolu'ya
Mayıs kendi dağlarından iner Anadolu'ya
Sevdiğim yaz geldi yine.

Gülten Akın "Yaz" adlı bu şiirinde yazı severek karşılarken, **Hasan Hüseyin** de **"Haziran'da ölmek zor"** diyor.

Diğer yandan, **Can Dündar "Lakin doğmak da zor Haziran'da"** diyerek yanıtlıyor koca ozanı…

Haziran'da doğmak da zor değil, ölmekte. Asıl Haziran'da yaşamak zor. Zira öyle bir yaza girdi ki;

Ne, Mayıs kendi dağlarından köpürerek indi Anadolu'ya
Ne de akaryakıt, elektrik, doğalgaz gönlümüzce aktı temmuza.
Suyu kıt, benzini, mazotu, doğalgazı daha pahalı, elektriği mumla aradığımız bir yaza daldık balıklama.
Kendi irademizle, rızamızla mı? Asla…

Yeni Dünya Düzeni gazıyla giden neo-liberal arabanın, libero-muhafazakar şoförünün iradesiyle. Şoför imam olunca yolun cennete gitmediğini bu coğrafyanın insanları ne yazık ki bu yaz cehennemi yaşayarak görüyor/görecek.

Piyasanın insafına terk edilmiş bir enerji politikası tercihi içinde, kendi öz kaynaklarını göz ardı eden anlayış karanlık sulara doğru hızla götürüyor ülkeyi.

Piyasa yasaları sonucu özel sektöre terk edilmiş enerji arenasında daha fazla teşvik daha fazla garanti isteyen özel sektör yatırımlara ilişkin ayak sürümekte. Zira toplum için arz sıkıntısı ya da kriz özel sektör için fırsat anlamına gelirken, neden ayak sürümesin ki.

Karl Marx, yerinden edilme yoluyla kullanım değerlerinin nasıl metalara dönüştürüldüğünü anlattıktan sonra -demiryolları örneğini verir- yerlerinden edilmeleri ve metaya dönüştürülmeleri düşünülemeyeceğinden, iki kullanım değerinin tümüyle analiz çerçevesi dışında kaldığını söylemişti: Temiz hava ve temiz su.

Bir asır aşan bir süre sonra bugün artık havanın ve suyun da metaya dönüştüğü gerçeği ile karşı karşıyayız. Karbon ticareti ile hava bir metaya dönüşürken, su çoktan avucumuzdan akıp gitti. Dünyanın neredeyse üçte biri temiz suya ulaşamıyor. Ve yine dünyanın hemen hemen hiçbir kentinde musluklardan tamamen temiz, içilebilir su akmıyor.

Ankaralı Kızılırmak suyunu içtiğinin farkına bile varamıyor. Sorarsanız su da şeffaf, **Melih Gökçek** belediyeciliği de…

Özelleştirilen yakıtlara, elektriğe ve en önemlisi suya ulaşım her geçen gün daha pahalı ve ulaşılmaz olurken, doğanın insana tanıdığı kullanım hakkı insanların elinden alınıyor. Bu bir anlamda ters yüz edilmiş soykırımdır, yoksulların soykırımı…

Dünyanın çeşitli yerlerinde gıdada, enerjide, suda benzer oyunlar oynanıyor. Türkiye'de de bu oyun içerisinde rol kapmaya soyunan aktörler GAP diyerek, nükleer diyerek derenin taşı ile derenin kuşunu vurmaya çalışıyorlar. Enerjide GAP bölgesinden yılda yaklaşık iki milyar dolar gelir elde edenler, bunu yörede kullanmak yerine işsizlik fonuna yani halkın cebine uzanıyorlar.

Konu geniş yer dar, zor bir Haziran, zor bir yaz bizi bekliyor. Öyle bir Haziran ki düşman başına… Ümit **Yaşar Oğuzcan**'ın bir dizesi ile;

"Ben Eylül, sen Haziran" diyelim, Sayın Erdoğan. Daha ne diyelim…